
ZÁCHRANKA

Existujú teplovzdušné balóny letiace nocou, nefunkčné airbagy, zmeškané Elvisove koncerty. Existuje aj samota, chlad a siréna záchranky, ktorá akoby sa vždy ponáhľala po niečo v nás. V zbierke zdanlivo izolovaných poviedok sa vnútorné súvislosti vynárajú postupne. Harstad podmanivo píše o univerzálnych ľudských pocitoch, zvlášť o osamelosti. V jeho textoch cítiť drsnosť, smútok, ale i jemnosť a nehu. Najmä však vraví, že treba vydržať – ty úžasný, jedinečný človek. Existujú totiž aj ľudia, ktorých možno milovať, priatelia, ktorí čakajú. Raz sa to obráti.

PREKLAD
EVA LAVRÍKOVÁ

Johan

Harstad

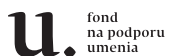
9 788062 860248

ZÁCHRANKA
Johan Harstad

BR&K

Vydanie publikácie z verejných zdrojov
finančne podporil Fond na podporu umenia.

This translation has been published with
the financial support of NORLA.

Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS, 2002
Translation © Eva Lavříková
Design & Layout © Marek Mati
Slovak edition © BRAK, 2024

ZÁCHRANKA

Johan

Harstad

*moving watching working sleeping driving
walking talking smiling – AIR*

Február. Dnes:

Východ slnka 8:21

Západ slnka 17:20

Navečer sa očakáva sneženie.

Nechty mám obhryzené až do mäsa. Koža na prstoch ma štípe, teraz si nechty hryziem zboku, snažím sa vyhnúť nervom, snažím sa vyhnúť zábleskom bolesti vždy, keď sa zubami dostanem k nervovým vláknam, spôsobujúc jemné záchvevy, z ktorých mi trpnu prsty, kĺby, ruky. Vonku si musím natiahnuť rukavice, aby som zabránil chladivému vzduchu dotýkať sa obnažených nervov. Pokúšam sa schovať prsty do dlaní. Zatínam päste.

Vydrž. Je to také jednoduché. Alebo také zložité. Ako zaklínadlo, ktorým možno niečomu zabrániť. Alebo niečo privolať. Jednoduchá, krátka veta, jediné slovo, výstrižok z novín so zažltnutými okrajmi, vyvesený na dverách vedúcich na chodbu, k zdanlivo nekonečnému radu nemocničných izieb a dverí, smerujúcich k centrálnemu príjmu, na parkovisko, k záchrankám, ľuďom, novinový výstrižok s jediným slovom: *Vydrž.* Čierne na bielom.

Pohovka s drsným hnedým poťahom. Sedím a pozerám sa na ostatných záchranárov. Čítajú noviny, majú zapnuté rádio, snažia sa počúvať správy, ale anténa

neposlúcha, padá, akonáhle ju človek nedrží, preklopí sa na stranu. Je pol ôsmej v utorok ráno, februárové utorňajšie ráno, a tam vonku sú toľkí, ktorých treba zachrániť, toľkí niekde ležia a čakajú len na to, poležiačky pozerajú do stropu, alebo ležia so zatvorenými očami, snažia sa ignorovať bolesti chrbta, bolesti nôh, ramien, dýchacie problémy, alebo sú v šoku, apatickí, ľahostajní k tomu, či niekto príde alebo nie. A predsa niekto príde. Niekto príde a zachráni ťa. Donútime anténu poslúchať, prečítame si noviny, vypijeme kávu a nájdeme ťa, niekto nám zavolá a povie, že potrebuješ pomoc, navlečieme si bundy, rozbehneme sa do záchranky, vyťahujeme ťa z miestnosti, preberieme ťa, dáme ti všetko, čo treba, no najskôr ťa musíme nájsť. Musíš vydržať, bez ohľadu na to, kde si.

A predsa, nie vždy sa ti to podarí.
Niekedy to vzdáš, skôr než prídem.

Ako ten prvý týždeň, bol som úplný záchranársky nováčik, mal som nočnú, ale správu sme dostali tuším až ráno, tesne predtým než som mal ísť domov, prišlo nám hlásenie, zúfalý muž volal, že v jeho bytovke sa stalo niečo strašné, našli sme ťa ležať na podlahe v tvojom byte, pri pohovke pred televízorom, zabalenú v plastovej fólii. Do fólie si sa zabalila sama, nepriedušne si uzavrela všetky otvory, nechcela si totiž, aby ťa našli, nechcela si, aby ťa bolo cítiť, aby sme ťa vyňuchali, cez chodby, hore schodmi až k tebe, tak si sa schovala. Ale vždy sa nájde niekto, komu to nedá, vždy niekto znervózne, a tak sme

Ľa napokon našli. S dvojmesačným meškaním. Plastovú fóliu sme nerozbalili.

Prečo si to urobila?

Prečo si sa zabalila do fólie a ľahla si pred televízor?

Prečo si nevydržala?

Vyšli sme z bytu, zavolali na potrebné miesta, vyplnili papiere, snažili sa upokojiť susedov, a ja som sa ich nemohol prestať pýtať, prečo im to nebolo podozrivé skôr, prečo nereagovali na poštu pretekajúcu z jej poštovej schránky, na to, že už ju nestretávali na chodbe, nepočuli jej kroky na podlahe, na to, že sa cez tenké steny jej bytu ustavične ozýval zapnutý televízor.

Ale kým počuť televízor, stále je tu život.

Kým pozeráš televízor, nemôžeš umrieť.

Zdá sa.

Znovu som na ňu začal myslieť. Naposledy pred niekoľkými rokmi, ale teraz je tu zas, nejakým spôsobom sa mi jej obraz začal znovu vynárať pred očami, ako keď na povale nájdeš zabudnutú hračku, s ktorou si sa už celé roky nehral.

Je ráno a ja čakám, že sa niečo stane, tých posledných pätnásť minút služby, že možno príde posledné hlásenie, posledný poplach, predtým ako pôjdem domov a ľahnem si, ale v miestnosti vládne ticho a anténa neposlúcha, správy si nevypočujeme, a možno je to tak dobre.

Išiel som jej na pohreb. Z čírej zvedavosti. Podľa očakávania bola účasť skromná. Šesť či sedem ľudí, sedeli sme roztratení v laviciach veľkého kostola, akoby sme sa ho zúfalo pokúšali zaplniť, kabáty a saká rozprestrené vedľa seba, aby zabrali čo najviac miesta, a keď prehovoril kňaz, jeho slová duneli medzi oknami, odrážali sa od stien naspäť k nemu, bolo počuť, ako duto, prázdno to znie. Takže skončil rýchlo, oznámil tie najbanálnejšie fakty, ako sa volala, koľko mala rokov, povedal čosi o jej práci, niekoľko rokov pracovala ako programátorka pre jednu firmu v centre, skončila pár rokov predtým, všetci ju mali radi, veľa toho nenahovorila, ale mali ju radi. Vždy sa držala trochu bokom, bolo to pre ňu typické, sama s nosom zaboreným do obrazovky počítača. Sedel som v tej veľkej bielej miestnosti a pokúšal sa predstaviť si ju, pred počítačom vo veľkej zdieľanej kancelárii, kde ju uspával ustavičný klapot klávesníc a hučanie klimatizácie, sedela pred obrazovkou, hľadela na nekonečné čísla, stláčala tie správne klávesy, čítala kódy a navrhovala nové, aby sa alarmy pri vlámaní rozozvučali a dvere zamykali, aby boli peňažné transakcie bezpečnejšie a internetové prehliadače lepšie. Pokúšal som sa predstaviť si ju, počas tých mesiacov a rokov, predtým ako sa zabalila do plastovej fólie a nechala sa tak nájsť, takmer nerozpoznateľná, napriek priehľadnosti fólie, keď som po ňu prišiel, videl som len, že mala svetlé vlasy, modré nohavice a biele tričko, televízor bol zapnutý, bežala *Ricki Lake* či iná talkshow, nespomínam si presne a už som si prestal namýšľať, že to bolo dôležité, že by to

malo niečo znamenať, bolo to niečo náhodné, ako aj všetko ostatné, v každom prípade to mohla byť talkshow, pretože znel smiech alebo nejaké výkriky, nepočúvalo sa to dobre, ľudia na sedačkách, vypol som to.

Je skoro ráno, ale premávka je hustá, ľudia sú na ceste do práce, dám si dolu pracovný odev a prezlečiem sa do bežného, vyjdem von k autu, snažím sa zahriať si končeky prstov v dlaniach bez toho, aby som na ne dýchal alebo si ich šúchal, príliš to bolí. Strčím kľúčik do zapalovania a vydám sa na cestu domov, slnko mi cez čelné sklo svieti priamo do očí. Keď vojdem do tunela, rádiu vypadne signál.

Deň jej pohrebu. Nasledovali sme kňaza, pohrebáci ju naložili na nosidlá, poslušne sme kráčali za nimi, zabrali sme celý chodník, v polkruhu sa rozostúpili okolo pripravenej jamy, nikto nič nepovedal.

Potrebujem nakúpiť. Chlieb, mlieko, džús, zastavím sa teda cestou v potravinách, snažím sa myslieť na veci, ktoré mi pomáhajú, na to, že čoskoro bude jar, na prácu v záhrade, že Andreas ide na jeseň do školy, do prvej triedy, onedlho ho musím vziať na nákup, tak mi to povedal, potrebuje školskú tašku, peračník a ceruzky, voňavú gumu a ďalšie vychytávky, všetko s tými správnymi emblémami, obrázkami z filmu, ktorý videl, alebo z knihy, ktorú čítal, všetko musí byť podľa jeho predstáv, musí mať termosku s Asterixom a Obelixom, musí dostať aj čarovný prútik, všetci majú čarovný prútik,

súhlasil som so všetkým. A nové tenisky, potrebuje nové tenisky, ideálne modré.

Stojím pri pokladni, keď ju zbadám. Skláňa sa k svojmu nákupnému vozíku, má v ňom takmer zaborenú tvár, ale predsa vidím, že je to ona, Kjersti zo školy, odvtedy ubehlo veľa rokov, kedysi sme spolu chodili, na strednej, boli sme spolu dva roky, ale od tých čias som ju nevidel, skrátka jedného dňa zmizla z môjho sveta alebo naopak a už som ju nevidel, až teraz, prechádza sa v oddelení s intímnymi potrebami, niečo hľadá v kabelke, z police vezme akúsi fľašku, pozrie sa na cenovku, vytiahne peňaženku, poráta mince, vráti fľašku naspäť na policu a peňaženku schová zase do kabelky, a vtedy zbadám jej brucho, čaká dieťa, mal by som ísť za ňou, niečo povedať, po všetkých tých rokoch ju aspoň pozdraviť, viem, že to nemala ľahké, bola osamelá, vydala sa priskoro a nič dobré z toho nevzišlo, potom bola dlhé roky sama, mal by som jej niečo povedať, ísť za ňou, aspoň pozdraviť, ale vo chvíli, keď sa vystrie a pozrie mojím smerom, automaticky sa otočím k predavačke, podám jej peniaze za nákup, tá ich skontroluje čítačkou, vydá mi a potom mi nákup naukladá do tašky, zatiaľ čo ja hľadím do zeme, akoby som o jej existencii nemal ani tušenia. Odnesiem nákup do auta a odšoférujem domov.

Zastanem vo dverách spálne a dívam sa na nich. Vilde spí. Leží na boku, perinu má vytiahnutú až po bradu a ruky jej visia cez peľasť, a za ňou, na mojej strane postele, je Andreas, prikrytý mojou perinou, spolovice

odkopaný, leží na bruchu s otvorenými ústami. Prejdem do kuchyne, vyložím nákup na linku, zapnem rádio, chcem si vypočuť správy, zo spálne počujem zvonit' budík, Vilde zazíva, nahlas, vzápätí zazíva aj Andreas, neprirodzene, hlasnejšie ako ona, napodobňuje ju, ona ide do kúpeľne, Andreas sa otočí na druhý bok a znovu zaspí.

Vyjde z kúpeľne, je takmer nahá, má na sebe len červený župan, starý, zodraný župan, podíde ku mne, dotkne sa rukou mojej hlavy, postrapatí mi vlasy, potom ma obíde a prejde ku kuchynskej linke, zapne kávovar, pozrie sa na mňa a perami naznačí *kávu?*, odpoviem jej, rovnako nehlučne, *áno*. Čaká, stojí pri kanvici, až kým sa nenaplní prekvapkávanou kávou, potom kávovar vypne, naleje ju do dvoch šálok, prejde k nášmu starému laminátovému kuchynskému stolu, posadí sa oproti mne, s lakťami opretými o dosku stola sa spýta:

Šlo to dnes dobre?

Áno, odpoviem.

Pretože to išlo dobre.

Veľa práce?

Nie. Celkom pokojne, vravím.

To je fajn, povie.

Áno.

Potom zostane ticho.

Vyčkávam, pijem kávu.

Andreas spí? spýtam sa.

Áno, včera večer bol dlho hore. Nevedel zaspáť, tak som mu dovolila znovu vstať, pozerali sme spolu

televíziu, oznámi a povie názov programu, ktorý spolu sledovali, a obaja vieme, že by sa naň pozerateľ nemal, je na to primálny, na tom sme sa zhodli, ale nepoviem nič, som unavený, nevládzem sa do toho púšťať práve teraz, a ona to dobre vie, že by sa na niečo také pozerateľ nemal, a predsa ten program videl, a znovu spal v našej posteli, má svoju vlastnú izbu, nevieme ho naučiť, aby si zvykol spať u seba, každú noc príde za nami s perinou v náručí, stojí vo dverách, až kým sa jeden z nás neprebudí, stojí a čaká, kým niektorého z nás nezobudí pocit, že v miestnosti niekto je, alebo zakašle, akoby si prečisťoval hrdlo, alebo niečo podobne rušivé, aby sme sa ja alebo Vilde prebrali a zbadali Andreasa stojaceho vo dverách s perinou v náručí, nepovie nič, len tam stojí, kým sa ona alebo ja nespýtame: *Čo sa deje?* Akoby sme to nevedeli. A on povie, že nemôže spať, že má škaredé sny, a ja alebo ona povieme: *okej, pod' sem*. Každú jednu noc. A tak nepoviem nič, pijem kávu, mlčky na ňu hľadím. Tak je to. A v tej chvíli ju neskutočne ľúbim.

Vydrž.

Len o to ťa ustavične prosím.

Nech vydržíš.

Nevzdávaj to. Počkaj na pomoc.

A predsa mám obhryzené nechty.

Neviem, prečo som na to začal znovu myslieť. Na ňu. Ako tam leží, zabalená v plaste, vo vlastnom byte pred televízorom. Neprejde deň, aby som si na to